

Že radovednost je tiščala kovaču vročino navzdol. Kar sedel je na posteljo, ko je vstopil g. župnik in odprl skrivnostni recept, ki se je glasil:

»Kdorkoli bo odprl kuverto in potegnil iz nje recept, naj ga dobro prečita. Recept in ravnanje po njem ima pomen le tedaj, če bi bolnikova temperatura mesto padla — narasla. V tem zadnjem slučaju pokličite najprej mesarja. Že bo še ta zvrigel bolnika, šintarja ali grobarja, da ne boste imeli mrhovine v hiši!«

Bolnik in fajmošter sta se smejala na ves glas. Tolikanj globoko zamišljene ugotovitve boleznih bi ne bil prisodil podčetrtičkemu padarju nikdo, ki je imel z njim kedaj opravka.

Nerodni Tirolec le ni bil na pameti tako šepast, kakor ga je gledalo stalno omizje pri Staroveškem.

Kovač je bil kot nema žival vsled temeljitega prepoznavanja vročinskega obolenja zdrav že drugo jutro. Na večer drugega dne ni bilo treba klicati ne — mesarja, ne šintarja ali grobarja, pač pa je zval g. župnik zdravniku v zadostženje 56 litrov vina!

Podčetrtički dohtar je žel radi beležke dvojnega recepta popolno priznanje v svoji stroki in večkrat celo slavo iz župnikovih ust.

*

Januš Golec:

Kuhane irhaste hlače.

Berači po božjih potih so poglavje zase. Večje in znamenitejše slovenske romoraske cerkve brez beraških skupin si niti predstavljati ne moremo.

Smelo trdim, da se ne natepe nikjer toliko slovenskih ter hrvaških beračev kakor ob slovitem romanju na Sv. Gore pri Št. Petru ob Mali Gospojnici. Romanje traja takrat na Gorah deset dni. Glavne ljudske množice se poklonijo gorski Materi prve tri dni krog Malega Šmarna. Ob malomašnem romanju je Gora od vznožja do vrha od vseh dohodnih strani prepletena s celimi rožnimi venci najbolj kričavih prosjakov, od katerih ima že vsak svoje stalno mesto, odkar je nasledil kakega pred njim umrlega sobrata.

Za Malo mašo odmevajo Gore od beraškega krika, ki je tolikokrat prava nadloga za resne romarje, a se ne da odpraviti, ker obstoja in se trdovratno drži od pamtiveka.

Najbolj kričavi berači z resnimi ranami, pohabljenji ter hibami so razvrščeni po gotovih, podedovanih in po bogznaj kolikoletni navadi določenih mestih od velike ter košate lipe do gorskega svetišča.

V tem delu beraške procesije je videti skozi leta ter leta vedno iste stare znanke, dokler katerega ne izvrsti neizprosna smrt.

Posebno ob lepem vremenu in tudi sicer na Malo Gospojnico obišče gorsko cerkev nad desetisoč romarjev. Od takega mogočnega obiska odpade tudi na berače marsikaj v cvenku ter v jestvinah.

Svetogorski berač je na delu s kričanjem, prosjačenjem, razkladanjem bo-

lezni in naravnost z gotovimi zahtevami od zore do trdega mraka. Saj se tudi zmuči reva malharska, če skuša nase obrniti usmiljenje romarjev iz polnih prs in to le z malimi presledki, toliko ur. Na noč je vsak berač izkričan do gladu in do res potrebnega spanja za nadaljni dan.

Na noč, ko se romarji porazgubijo z gore, ali si poiščejo svoje prenočevalne kote po cerkvi ali kod drugod, se pokaže, da tudi številni svetogorski prosjaki niso čreda brez pastirja. Po že med dnevom od osebe do osebe danem navodilu se zbirajo do malega vsi na klopeh ene krčme, katerih je na Gorah več na mali ravnici krog starodavne lipe. Niso tamkaj gostilne v pravem pomenu besede, ampak le lesene bajte s številnimi klopami ter odprtimi ognjišči za peko ter kuho.

Svetogorski berač, ki je vpil nad romarji celi dan, se ne privleče zvečer h krčmarju praznega žepa.

Trideset in še več malharjev nekaj pospravi v izkričani želodec in si privoščijo tudi kar po štefanah dobrega vina. Plačilo za jed in pijačo oskrbi kolovodja beračev, ki se je dokopal do tega mesta po bogznaj kaki volilni pravici.

Večerja svetogorskih beračev je obilna, plačana v gotovini in posebno konečna odhodnica je pravcata gostija s popivanjem in tolikokrat s pretepom, v katerem imajo občutno besedo berglje, palice, lesene noge in razna druga beraška ropotija ter orodje.

Pri krčmarjih na Gorah je organizacija beračev v čisljih kot gotova plačnica. Beraški vodja ima gotove predprave pri gostilničarjih, ker je od njegove besede odvisno, kje bo večerja in pri kom odhodnica.

Dolgopeti ter enoroki Luka z Dravskega polja je bil dokaj let glavni vižar vseh svetogorskih malharjev. V dneh krog Malega Šmarna je živel kakor kak baron ter se je ob tej priliki odebelil za druga bolj suha ter siromašna romanja.

Luka je bil najboljši znanec na Gorah pri vseh, ki so imeli kaj za na prodaj. Kramarji ter gostilničarji so se ga naravnost bali radi zlobnega jezika, s katerim je znal pokvariti onemu, kateri se mu je zameril, celi »kšeft«.

Najhujše orožje beračevo je jezik, ki je ravno pri tem sloju siromakov večkrat prikrojen na lažnivo, obrekljivo in zlobno plat.

Enoroki Luka z Dravskega polja je naznanil krčmarici Vrhunki koj pri lipi, da bo pri njej večerja beračev pred glavnim romarskim shodom.

Ob napovedanem času so zasedli berači klopi pri Vrhunčevi teti in čakali, da bo dal Luka znamenje za pričetek večerje.

Na prostem ognjišču v velikem kotlu je fajljala ob svitem ognju običajna svinjska kislja juha. Ta jed se da pripiviti v velikem, je izdatna in čim več se je kuha, tem okusnejša je.

Luka ni pustil prižgati svetilke, videli so dovolj od svita plamenov na ognjišču.

Iz mogočnega kotla sta usipali pripravljeno juho dve močni ženski v velike sklede, iz katerih so zajemali berači po šest iz ene z žlicami in meso pa z vilicami.

Kislja juha je bila razdeljena v skledah po posameznih mizah. Odmolili so, žlice so zarožljale in se pričele potapljati v juho. Ko se posrebal mastno, okusno ter tečno župo, so vzeli v roke drugo jedilno orodje — vilice.

Luka je zasadil kot prvi pri mizi na sredini ostre vilice v največji falad kuhane svinjine. Čeravno mu je nekaj odščipnilo desnico, je bil v levi tem bolj močan ter izurjen.

Trikrat je moral štokniti v meso, predno se je oprijelo vilic in ga je skušal izvleči iz sklede proti sebi. Vlekel in natezal je, veliki kos se ni hotel prav odločiti. Komaj ga je dvignil kvišku, že mu je capnil z vilic nazaj v skledo. Težavno ribarenje svinjine po sicer globoki skledi se mu je zdelo vendar le čudno. Lotil se je drugič napikavanja in potegnil posodo z mesom bliže. Drugič je izvlekel kos, ki je bil tenak, širok, težak ter gubast. Stresel je z njega kaplje juhe, ga obliznil, vgriznil vanj in ga pognal z glasnim čofotom nazaj v skledo z resno pripombo:

»Da ima svinjče debelo ter večkrat zategnjeno kožo, rad verjamem. Knofov še nisem doslej nikdar obiral s svinjskega mesa!«

Luka se je pa kar hitro pomiril, prepoznal položaj, zapovedal mir in nadaljevanje večerje.

Iz svoje sklede je za ostale nevidno vzel čunjasto usnje, ga ožel ter vtaknil v žep s pripombo:

»Vrhunka bo pomnila, kedaj je kuhala svetogorskim beračem za večerjo v kislji juhi mesto mesa stare — irhaste hlače!«

Malharji so takrat pri Vrhunki samo večerjali, pili drugod in že to dejstvo je bila presneto opasna napoved beraškega maščevanja.

Taisto leto so zagrnilo svetogorski hrib nepregledne ljudske množice na praznik Male Gospojnice. Po končanem poznem sv. opravilu so se začeli romarji spuščati navzdol po hribu v tesno strnjeno, nepretngani procesiji, ki se je pomikala komaj korakoma mimo kričavih beračev. Od cerkve do lipe so bili razvrščeni najbolj glasni malharji. Niso molili, ne prosili, moleli so romarjem pod nos in pred oči ostanke starih irhastih hlač, katere jim je skuhalo snoči Vrhunka na kislji juhi kot večerjo za drag denar.

Ljudje so postajali v celih gručah pri tem in onem kričaču ter poslušali z odkritim zgražanjem natančno razlago iz beraških ust, kako je bilo pri Vrhunčevi teti s staro irhovino na kislji župi.

Ko bi bil vpil o kuhanih irhastih hlačah samo en berač, bi se ne zmenil zanj niti eden romar. Ker je pa kazalo kose usnja z gumbi toliko in toliko beračev od cerkve do lipe, je morala biti v nebo kričeča zadeva že istina, ki se je ma-

ščevala prebridko nad nedolžno Vrhunko.

Niti eden romar se ni oglasil pri njej ne na jed in ne na pijačo. Pripravila je za stotine ljudi; prodala ni ničesar in še zadovoljna je lahko bila, da ji razljutene množice niso razmetale lesene bajte in podrle ognjišča.

Svetogorski romarji si niso zapomnili beraške večerje s kuhanimi irhastimi hlačami samo za en shod. Dobra ženska je morala dati poprej cvetoči krčmo v najem, da so pozabili romarji na kuhane irhaste hlače in se pričeli zopet pri najemniku oglašati na okrepčilo.

Ob koncu beraške storije bo čitatelje gotovo zanimalo, kako za pet ran Križanega je zašla stara irhovina v kisljuhu?

Vrhunka je bila resnično razrezala stare in razklopotane irhaste hlače, pa ne mesto mesa, ampak za cape. Usnjata cunjja je bolj trpežna nego platnena ter tudi manj peče v roko, če primeš z njeno pomočjo težki železni lonec, ga obrneš in prestaviš. Radi pomanjkanja prostora in priročnosti so višele iz hlač prirezane irhaste cunjje na žici nad ognjiščem. Na večer v temi in naglici je posmeknila ena od strežajk, kuharic ali pomivalk nehote eno od cunj z žice v vrelo juho, kjer je utonila, se kuhala in zašla po nezgodi med večerjo beračev.

Beračem na Svetih Gorah strežejo gotovo še danes krčmarji z najboljšim mesom in ne s kuhanimi irhastimi hlačami, ker prosjaška maščevalnost je nepreračunljiva!

*

Januš Golec:

Hitro ozdravljena kričavost.

G. kaplan Polde je bil kmalu prestavljen s prve fare k pametnemu g. dekanu, ki se je veselil imena modrega ter obče priljubljenega dušnega pastirja.

G. Poldeta so tudi dičile vse vrline in je bil v vsakem oziru »fejst« kaplan. Velike postave, prikupljivega obraza, močnega glasu in plamteče gorečnosti za svojo ter božjo čast.

H g. dekanu je prišel malo pred praznikom Rešnjega Telesa, ko navadno radi procesije ni pridige. Goreči g. Polde bi se bil rad predstavil novim ovčicam s prav bojevitim nagovorom, da bi se verniki prepričali na lastna ušesa, da niso dobili kakega šklafajzarja za duhovnega pomočnika. Tako dolgo je tiščal po ovinkih v g. dekana, da ga je ta spustil kot izrednost na praznik Rešnj. Telesa na prižnico. V zahvalo za pridigarsko dovoljenje se je ponudil gospod kaplan-gorečnik, da bo pel pri procesiji kar vse štiri evangelije in bo starejši g. predstojnik znatno razbremenjen.

Na praznik je g. Polde gromel z lece, da so šklepetale šipe in da so bili deležni njegovih naukov celo oni, kateri so čakali zunaj cerkve na procesijo. Kar kadilo se je iz govornika, ko se je npravljal za procesijo ter se je krepko odkašljeval, da bi bil tudi pri evangelijih pri polnem ter krepkem glasu.

Prvi »dominus vobiscum« pred prvim evangelijem je že bil tako gromovit, da je skoraj ušla mežnarju iz rok evangeljska knjiga, da so se komaj obranili pobega možje, ki so nosili nebo in je klatil organist dolgo s taktirko po zraku, predno so se upali pevci na dan s pohlevnim »et cum spiritu tuo«.

Po odpetem evangeliju je kaplanu pogladila uho od več strani pritajena pohvala:

»Oh, tak gospod . . . «

In kakor pri prvem je gromelo iz kaplanovih prs tudi pri drugem, tretjem ter zadnjem evangeliju. Moker je bil po celem telesu, a kaj to mlademu gospodu, da mu le glas ni odrekel in da je bil že koj pri prvem nastopu v moških ter ženskih očeh — en fejst gospod!

G. Polde je bil upravičeno ponosen na prvo srečanje z novimi farani. Trdno je bil prepričan, če je že napravil s svojim glasom najboljši ut's na priprosti narod, kako bo šele zadovoljen z njim

umni g. dekan. Prisegel bi bil, da ga bo kaplan pohvalil že kar pri obedu.

Obed je bil končan. Pila sta in trkala. G. dekan ni žgnil niti besedice zahvale, kaj šele pohvale.

Kaplan se je tolažil, da je gospod že starejši ter pozabljiv in ga bo treba zva-biti tako po stranskih potih na stezo priznanja ter zadovolja z njegovim prvim nastopom.

Začel je hvaliti farane, kako so vsi vstrajali pri res na dolgo potegnjeni službi božji. Pri procesiji je bil vzoren red, le pevci bi lahko glasneje odpevali, da bi se vsaj približali njegovemu glasu, če mu že niso mogli biti kos.

Po takemle plesanju krog vrele kaše je tudi stari g. dekan razumel, kaj bi kaplan rad.

Vstal je s stola, se približal k tovarišu in mu povedal na tihem v uho:

»V naši župnji razumeva latinščino vi ter jaz in nevidni Bog nad nama. Če znata en jezik samo dva zemljana, se ni treba dreti ter kričati, kakor bi hotel prevpiti vesoljni svet.«

Tako se je glasila v uho pošepetana dekanova zahvala in pohvala za kaplanov trud, ki mu je izžel iz telesa cele hudournike potnih srag!

Razočarani g. kaplan ni odgovoril ne z bev in ne z mev.

Odmolil je, se odpravil v kaplanijo, kjer se je globoko zamislil v dekanov odgovor. Bolj ko je premetaval besede, da ljudstvo ne razume latinski in čemu je vpil samo za dva, tem bolj so se mu dozdevale upravičene ter resnične. Ko se je prespal pred večernicami, je že bil zavsem na dekanovi strani. Litanije je molil razumljivo in se ni več kregal iz razpihanega grla s svetimi imeni.

G. Polde je ostal celo življenje dober ter prijeten govornik in pevec. Kadar je čul kakega po nepotrebnem kričavega duhovnika, mu je rad zaupal na uho:

»Saj nikdo ne razume latinski . . . «

*

Blagoslovljene božične praznike!

želita cenjenim naročnikom, čitateljem in prijateljem

uredništvo in uprava

„Slovenskega gospodarja“

